

SISTEM UNUTAR SISTEMA: ADVENTISTIČKO OBRAZOVANJE U SRBIJI²

Sažetak: Ovaj rad koncipiran je kao pregled obrazovnog sistema Hrišćanske adventističke crkve u Srbiji, koji sam sastavila nakon izučavanja obrazovnih institucija i aktivnosti ove zajednice i nakon razgovora sa učenicima, nastavnicima, direktorima i pastorima adventističke crkve. Iako predstavlja neznatnu manjinu srpskog stanovništva, ova dobro organizovana i misionarski orijentisana zajednica uspjela je da oformi u Srbiji čitav svoj sistem unutar našeg za obrazovanje svoje pastve – kako dece, tako i odraslih. Protestantske zajednice poput ove često su jake baš u onim aspektima u kojima su tradicionalne crkve slabe, i stoga smatram korisnim za jedno većinski istočno-pravoslavno društvo poput našeg da od tavkih manjina uči, i proširujući svoje vidike na taj način, unapređuje razne aspekte vlastite zajednice.

Cljučne reči: adventizam, obrazovanje, škola, crkva, teologija, verska zajednica, Srbija.

A SYSTEM WITHIN A SYSTEM: ADVENTIST EDUCATION IN SERBIA

Abstract: This paper is an overview of the educational system of the Seventh Day Adventist Church community in Serbia, which I have put together having studied their institutions and activities, and having interviewed several students, as well as teachers, principals and pastors of the Adventist Church. Despite being a very small minority of the Serbian population, this well organized and mission-oriented religious community has successfully formed a system of its own for the education of its congregation, including both children and adults. Protestant communities such as this one tend to have the very strengths that traditional churches lack, and therefore, I find it worthwhile for a majority-Eastern Orthodox society such as ours to learn from them, so as to broaden our horizons and improve various aspects of our own community life.

Key words: Adventism, education, church, school, theology, religious community, Serbia

1 Institut društvenih nauka, Beograd; e-mail: mjankovic@idn.org.rs, ORCID ID: 0009-0007-1705-3589.

2 Rad je nastao u okviru naučno-istraživačke delatnosti koju finansira Ministarstvo nauke, inovacija i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Uvod

Hrišćanska adventistička crkva³ ili Crkva adventista sedmog dana, protestantska denominacija karakteristična po svetkovanju subote za razliku od nedelje i uverenju u skorost Hristovog drugog dolaska, ističe se po brojnosti vlastitih obrazovnih institucija šriom sveta. I u našoj zemlji, uprkos tome što čini neznatnu manjinu stanovništva, adventistička crkva osnovala je, uz subotnju školu, veronauku i dodatne obrazovne aktivnosti unutar same Crkve, i vlastitu gimnaziju i Teološki fakultet, i na taj način ustrojila čitav jedan obrazovni sistem namenjen školovanju svojih vernih i proširenju zajednice posredstvom obučениh teologa spremnih na misionarski rad.

U ovom radu opisaću u glavnim crtama rad adventističkih obrazovnih institucija u Srbiji i obrazovnih aktivnosti unutar adventističke crkve sa osvrtom na njihov istorijat i njihovu misiju. Kako bismo bolje razumeli glavne ciljeve adventističkog obrazovanja, razmotrićemo istorijsku ulogu obrazovanja u adventističkoj zajednici i glavne faktore oblikovanja njihovog današnjeg pristupa školovanju. Budući da je reč o obrazovnoj delatnosti jedne crkvene zajednice, veći deo ovog rada ticaće se religijskog obrazovanja; međutim, vredi napomenuti i to da adventistička gimnazija „Živorad Janković“ u okviru svog nastavnog programa uopšte ne nudi versku nastavu, već nastoji da integriše versku praksu u svakodnevni život svojih učenika kroz redovna bogosluženja i druge aktivnosti namenjene obuci i utvrđivanju đaka u veri.

Manjinske crkve, iako heterodoksne i ne bez svojih mana, često su jake baš u onim aspektima u kojima su tradicionalne crkve slabe, i zato njihovo delanje u raznim sferama života smatram vrednim pažnje i poučnim za našu većinsku pravoslavnu zajednicu u Srbiji.

Počeci obrazovanja i školskih ustanova u Hrišćanskoj adventističkoj crkvi

U Hrišćanskoj adventističkoj crkvi, čiji članovi veruju da je Hristov drugi dolazak veoma blizu, važnost obrazovanja od mnogih je svojevremeno osporavana, ali danas ono zauzima centralnu ulogu u životu Crkve i vernih. Hrišćanska adventistička crkva osnovala je oko 10.000 školskih ustanova, rasprostranjenih na više od stotinu različitih zemalja diljem sveta.

3 Hrišćanska adventistička crkva je konfesionalna zajednica zvanično osnovana 1863. godine, sa sedištem u Sjedinjenim američkim državama. U Srbiji je osnovana 1903, a upisana u registar Ministarstva vera Republike Srbije 2007. godine. Sedište ove verske zajednice nalazi se u ulici Radoslava Grujića 4, a ukupno u Srbiji imaju 175 crkava i c. 7.000 krštenih vernika (Kuburić, 2010: 145).

Deset godina nakon mileritskog razočaranja,⁴ u atmosferi apatije prema obrazovanju među većinom adventista, Martha Byington je otvorila crkvenu školu u Njujorku namenjenu deci pet različitih porodica. U nedostatku institucionalne podrške, škola je potrajala samo tri godine, sa godišnjom smenom učitelja, i nakon toga, roditelji su ponovo morali sami organizovati školovanje za svoju decu (Đurčik, 2012).

Nakon još nekoliko bezuspešnih, kratkotrajnih pokušaja osnivanja škola usled rđave organizacije i nedostatka zvanične institucije koja bi škole podržala, adventistička obrazovna delatnost krenula je nabolje kada su se formalno organizovali u Crkvu 1863. godine. Ono što će kasnije postati prva zvanična adventistička škola počelo je tako što je crkva u Battle Creeku čoveku po imenu Goodloe Harper Bell omogućila da drži nastavu godinu dana. Nastavivši sa radom i naredne godine, „Bellova izborna škola“ privukla je dovoljno pažnje da navede crkvene starešine (iako skeptične zbog prethodnih neuspešnih pokušaja) na razmišljanje o potencijalnoj koristi koju bi crkva imala od vlastite zvanične školske ustanove. Na Generalnoj konferenciji 1872. godine, usvojen je predlog da „Bellova izborna škola“ postane prva oficijelna škola adventističke crkve, koja će nastaviti da radi kao i do tada, ali od tog trenutka sa (presudnom) podrškom institucije (Đurčik, 2012).

Doprinos Ellen White oblikovanju adventističkog pristupa školovanju

Uvećanju značaja koji adventisti pridaju školovanju i oblikovanju njihove filozofije obrazovanja najviše je doprinela Ellen Gould White (née Harmon; 1827-1915), jedna od osnivača Adventističke crkve sedmog dana, koja među adventistima slovi za proroka. Njena dela adventisti neprestano izučavaju i štampaju za svim svetskim jezicima. U doba kada su mnogi članovi adventističke crkve sumnjali u svrsishodnost obrazovanja sa stanovišta iminentnog kraja ovog sveta, White je iskazivala stav da „neznanje neće doprineti smirenosti niti duhovnosti ma kojeg Hristovog sledbenika.“ Smatrala je da Božju reč najbolje može razumeti intelektualan vernik i da Hrista najbolje proslavljaju oni koji mu služe na pametan i prosvেćen način.

4 William Miller, osnivač adventističkog pokreta, učio je svoje sledbenike da će Hristos ponovo doći 1843. godine. Kada se to nije dogodilo, Samuel Snow izračunao je nov datum kraja sveta – 22. oktobar 1844. Nakon ponovnog razočaranja, Millerovi sledbenici podelili su se na nekoliko grupa na osnovu tumačenja ovog događaja. Troje ljudi iz njihovih redova (Joseph Bates, James White i Ellen G. White) udružili su se u osnivanju novog pokreta, Adventista sedmog dana. Nakon mileritskog razočaranja, adventisti više nisu pretendovali na predskazivanje tačnog datuma Hristovog dolaska, ali su zadržali uverenje da je on veoma blizu (https://www.adventisti.net/o_nama/istorija/).

Ellen White je napisala brojna pisma i članke na temu obrazovanja i vaspitanja, oglašujući se isprva samo iz perspektive majke koja pridaje velik značaj roditeljskoj dužnosti da obrazuju decu, o čemu je na sličan način pisao i njen suprug James White, suosnivač crkve i nekadašnji školski učitelj. Svoje prvo delo u kojem opisuje vlastitu viziju za adventističko obrazovanje – *Proper Education* – objavila je već 1872. godine, a veoma značajnu ulogu u oblikovanju rada adventističkih škola imala su i njena dela *Hrišćansko obrazovanje* (1893) i *Posebna svedočenja o obrazovanju* (1897). Njena najpoznija razmišljanja na ovu temu zabeležna su u delu naslovljenom *Vaspitanje*, objavljenom 1903. godine (Knight, 2015). U ovoj poslednjoj knjizi ponajpodrobnije je opisala ciljeve obrazovanja prema vlastitom shvatanju. Ovo delo objavljeno je po prvi put na našem jeziku 1912. godine pod naslovom *Biblijska pedagogija* u okviru „Bogoslovske glasnik“ u izdanju Pravoslavne bogoslovije u Sremskim Karlovcima. Preveo ga je prof. Dr Pavle Radosavljević, docent eksperimentalne pedagogije na Univerzitetu u Njujorku (Kuburić, 2008).

Obrazovanje, po Ellen White, treba staviti u službu vrhovnog cilja ljudskog života, što je sa hrišćanskog stanovišta – spasenje i obnova Božjeg lika, sa kojim je svaki čovek stvoren (Knight, 2015). S obzirom na taj glavni cilj, školovanje je imalo da osposobi vernika, pre svega, za spoznaju Hrista, kroz razumevanje hrišćanske doktrine stečeno izučavanjem Svetog pisma, i za službu zajednici, koja podrazumeva ne samo humanitarni rad, već i proširenje te zajednice, tj. misionarski rad. Nastavnička je dužnost da požrtvovanim pedagoškim radom čak detaljno obuču u poznavanju Biblije i na taj način ih pripreme za misiju proširenja crkve. „Nama su potrebni nesebični, predani ljudi koji će raditi kao profesori. Mladiće i devojke treba dovesti u naše škole radi obrazovanja, kako bi stekli znanje u podučavanju drugih Božijoj reči. Naše škole moraju biti nalik školama proroka. Pozovimo profesore i sve one koji su vezani za naše školstvo da ulože požrtvovane napore“ (Ellen G. White).

Prema filozofiji Ellen White, veoma je važno da nastavnik ne guši individualnost svojih učenika: na njemu je da je neguje i oblikuje dok ličnost ne sazri. Nastavnik je dužan da probudi đачko interesovanje za učenje, a ne da učenika nespremnog i nevoljnog prisiljava na slušanje nastave (Kuburić, 2008). Smatrala je da svaki uspeh treba isticati i hvaliti. Takođe je velik značaj pridavala praktičnom i fizičkom radu, koji je škola po njoj morala iziskivati od svojih učenika. Njeni stavovi nisu nužno bili u skladu sa stavovima većinskog dela adventističke zajednice u to vreme, ali Ellen White nije se bojala zalaganja za značajne promene, i branila je svoje stavove pozivajući se na činjenicu da su adventisti svakako reformatori, i nadajući se da će nov pristup obrazovanju pomoći crkvenoj zajednici da nadoknadi pređašnje propuste i neuspehe u obrazovnoj delatnosti.

White je preporučivala ono što bismo danas nazvali holističkim pristupom obrazovanju. Smatrala je nepotpunim ono školovanje koje se svodi na izučavanje

neke određene naučne oblasti: verovala je da obrazovanje mora biti proces koji oblikuje sve aspekte ljudskog bića, razvijajući harmonično kako njegove kognitivne kapacitete, tako i fizičke i duhovne. Pod njenim uticajem, rad na zdravlju studenata postao je jedan od ključnih faktora adventističkog obrazovanja. „Stoga se *Proper Education (Odgovarajuće školstvo)* prvo pojavilo u *The Health Reformer (Zdravstvena reforma)* kao diskusija o zdravlju, koliko i o kurikulumu. Termin *wellness (dobrota ili profinjenost)* još uvek nije bio deo američkog leksikona, ali taj je koncept bio osnovni element pogleda Ellen White na edukaciju. Praksa kombinovanja posla sa studiranjem postaće u nadolazećim godinama česta tema u adventističkim školama širom sveta“ (Đurčik, 2012). U svom delu *Vaspitanje* napisala je: „Istinsko obrazovanje najbolje je definisano kao harmoničan razvoj svih sposobnosti – potpuna i adekvatna priprema za ovaj i budući, večni život“.

Još jedna značajna ličnost u kontekstu adventističkog pristupa obrazovanju bio je John Harvey Kellogg (1852-1943), lekar, naučnik i biznismen (adventista koji od 1907. neće više biti član adventističke crkve usled brojnih teoloških i drugih nesuglasica sa njenim vođama). Kellogg je prošao medicinsku obuku pod pokroviteljstvom Ellen White i njenog supruga, i ubrzo po završetku studija postao direktor institucije koja se tada zvala *Western Health Reform Institute*, a on ju je preimenovao u *Battle Creek Medical Surgical Sanitarium* (<https://encyclopedia.adventist.org/article?id=89LQ>). U doba kada je naučni svet sve više težio sekularnom svetonazoru, Kellogg je govorio o skladu između nauke i religije, smatrajući da stvoreni svet svedoči o postojanju tvorca. U svojoj knjizi naslovljenoj *Živi Hram (The Living Temple)*, (1903) napisao je:

„Postoji jasno, iscrpno, zadovoljavajuće objašnjenje najsuptilnijih, najčudnijih fenomena prirode, naime – jedna neograničena Inteligencija koja njima upravlja. Bog je objašnjenje prirode – ne Bog izvan prirode, već u prirodi, koji se manifestuje kroz sve predmete, kretanja i sve različite pojave u univerzumu... Drvo ne stvara samo sebe; u njemu neprestano deluje stvaralačka snaga. Pupoljci i listovi izlaze iz samog drveta... Dakle, u drvetu je prisutna moć koja ga stvara i održava, drvotvorac u drvetu, tvorac cveta u cvetu – božanski arhitekta koji razume svaki zakon proporcija, beskonačan umetnik koji poseduje neograničenu moć izražavanja u boji i formi; postoji, u celom svetu oko nas, beskonačno, božansko, doduše nevidljivo Prisustvo, za koje neprosvećeni mogu biti slepi, ali koje sebe stalno objavljuje svojom neprekidnom, blagotvornom delatnošću.“⁵

5 Zbog ovakvih uverenja, Kellogg je optuživan za panteizam, ali je u svoju odbranu govorio da ne govori sa panteističkog stanovišta, već sa stanovišta hrišćanina koji veruje u Božje sveprisustvo (detaljnije o J.H.K. na <https://encyclopedia.adventist.org/article?id=89LQ>).

Subotnja škola: škola tumačenja Svetog pisma u okviru same crkve

Adventistička subotnja škola, pandan nedeljnim školama koje organizuju mnoge druge hrišćanske denominacije, u praksi je od 1852. godine, kada je James White sastavio prve lekcije u tu svrhu.

Subotnja škola odvija se u okviru samog bogoslužjenja, i adventisti je smatraju najznačajnijim delom službe. Pastva svake mesne crkve deli se na razrede u vidu malobrojnih grupa, u okviru kojih međusobno diskutuju o unapred određenoj temi za proučavanje tokom tromesečnog perioda, o kojoj je svako od njih tokom nedelje čitao i promišljao. Svi verni podstiču se da aktivno učestvuju u diskusiji, tumačeći tekst i iskazujući svoje stavove i zaključke o temi koja se obrađuje.

Subotnja škola organizuje se ne samo za odrasle, već i za decu, i ona među dečjim aktivnostima u organizaciji Crkve, pored redovnih časova veronauke, zauzima najvažniju ulogu zbog toga što ih uči temeljima vere i osposobljava za tumačenje Svetog pisma. Uz Sveto pismo, koristi se i priručnik koji služi kao pomoćni materijal, a Crkva je opremljena i mnoštvom raznovrsnog dodatnog pomoćnog materijala u digitalnom formatu za razne uzraste, od najmlađe dece do odraslih. Na internet-stranici Hrišćanske adventističke crkve u Srbiji dostupna je velika količina takvog materijala u digitalnom formatu.

Biblijske pouke priprema i izdaje Odeljenje za subotnu školu pri Generalnoj konferenciji Hrišćanske adventističke crkve, koje uspostavlja nastavni plan za sve nivoe, tako da se lekcije na subotnjoj školi prilagođene različitim uzrastima proučavaju po jedinstvenom programu u svim adventističkim crkvama širom sveta (<https://www.subotnaskola.org/>).

Obrazovne institucije Hrišćanske adventističke crkve u Srbiji

Adventistička crkva u Srbiji raspolaže dvema formalnim školskim institucijama, od kojih je jedna visokoobrazovna ustanova – Teološki fakultet u Beogradu, a druga – gimnazija pod nazivom „Živorad Janković“, koja se nalazi u Novom Sadu.

Kako bi se osigurao jedinstven pristup obrazovanju u svim obrazovnim institucijama Crkve, formirano je Odeljenje za obrazovanje na svim nivoima administrativnog sistema, čiji je zadatak da se postara da su adventistička filozofija obrazovanja i principii vere integrisani u život učenika u svim adventističkim školama širom sveta.

„Organizaciono, Srbija pripada Transevropskoj diviziji sa sedištem u Londonu, kojoj pripadaju 22 države sa preko 205 miliona stanovnika. Broj adventista u TED-u je 85.289 i oni se okupljaju u 1.165 crkava. Unutar Transevropske divizije organizacijski Srbija pripada Jugoistočno evropskoj uniji, koja obuhvata teritoriju Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije i Makedonije“ (Kuburić, 2017: 103).

Teološki fakultet

Svoju prvu teološku školu Hrišćanska adventistička crkva osnovala je još 1931. godine. Ta škola namenjena obuci propovednika osnovana je u Beogradu, ali je već naredne godine premeštena u Zagreb, i tu je ostala do 1942, kada je usled ratnog stanja njen rad obustavljen. Pet godina kasnije, škola je ponovo otvorena, a 1955. osnovan je novi centar adventističkog ateološkog obrazovanja u Beogradu, u Rakovici, koji je tamo radio do 1974, a potom je ponovo preseljen u Hrvatsku, u Maruševec, zbog toga što je urbanističkim planom Rakovice predviđeno rušenje zdanja Teološke škole. Institucija u Maruševcu nosila je naziv Visoka teološka škola, i ona još uvek radi, ali od 1985. godine, kada je uveden četvorogodišnji studijski program, zove se Adventističko teološko učilište (Kuburić, 2017).

Po raspadu Jugoslavije, osnovan je i Teološki fakultet u Beogradu, koji se nalazi u ulici Bore Markovića i uživa status punopravne i samostalne visokoobrazovne ustanove. Prva generacija, koja je brojala 25 studenata (13 studenata i 12 studentkinja) upisana je školske 1992/93. godine. Teološki fakultet u Beogradu obrazuje pastore Hrišćanske adventističke crkve sa teritorije Srbije, Makedonije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Osnivač Teološkog fakulteta u Beogradu je Glavni odbor Hrišćanske adventističke crkve, pred kojim studenti polažu prijemne i završne ispite i brane diplomske radove, a akreditaciju ima u okviru adventističkog obrazovnog sistema, to jest, poseduje sertifikat AAA⁶ akreditacionog tela (<https://www.tfb.edu.rs/o-fakultetu/>).

Tokom studija, studenti teologije svake godine po različitim adventističkim crkvama promovišu svoj fakultet u potrazi za sponzorima, ali i u nameri da privuku nove potencijalne teologe, govoreći o važnosti i lepoti rada za crkvu i aktivnom doprinosu spasenju drugih. To je jedan od uobičajenih načina da se neko dete zainteresuje za propovednički poziv, a i sami pastori nastoje da među decom u svojim pastvama prepoznaju one sa potencijalom za tu profesiju i usmere ih ka studijama teologije.

U ranim fazama formalnog adventističkog teološkog obrazovanja na našim prostorima, bilo je uobičajeno da studije teologije upisuju ljudi koji su već stekli neko drugo stručno zvanje i imaju zanimanja nevezana za crkvu, a samu teologiju shvataju pre kao poziv nego kao profesiju. Međutim, danas Teološki fakultet obrazuje profesionalne propovednike, adventisti studiraju teologiju sa ciljem zaposlenja u crkvi. Glavni ciljevi obrazovanja propovednika su nega lokalnih crkava i pastve, i doprinos proširenju crkvene zajednice misionarskim radom, za koji će ih osposobiti temljeno poznavanje Biblije, kao i crkvene istorije i organizacije.

6 Adventist Accrediting Association (<https://www.tfb.edu.rs/o-fakultetu/akreditacija/>)

Studentska praksa obavlja se u lokalnim crkvama, po kojima se, po završetku studija, raspoređuju i rade pod nadzorom mentora – starijeg rukopoloženog propovednika – do završetka pripravničkog staža. Najzad dobijaju radno mesto kao pastori u određenoj crkvi.

Nastavni program

Četvorogodišnje školovanje na Teološkom fakultetu u Beogradu obuhvata nekoliko različitih vrsta nastavnih predmeta, kojih ima po dvanaest godišnje (<https://www.tfb.edu.rs/o-fakultetu/nastavni-plan/>). Predmeti koji se aktualno izučavaju na Teološkom fakultetu u Beogradu (razvrstani po sadržini) su sledeći:

Biblijske studije:

Uvod u Stari Zavet, Biblijska duhovnost, Uvod u Jevanđelja, Uvod u Novi Zavet, Doktrina (I, II, III, IV), (I i II), Biblijska Egzegeza, Starozavetni spisi, Starozavetni proroci, Dela i poslanice, Petoknjižje, Otkrivenje, Integrativni evangelizam, Knjiga proroka Danila.

Teološke studije:

Opšti uvod u teologiju, Uvod u filozofiju i hrišćansku misao, Osnove pravoslavne teologije, Hrišćanska etika, Svetske religije, Biblijska teologija.

Istorijske studije:

Biblijska arheologija, Crkvena istorija Istorija Adventističke crkve.

Pastoralne studije:

Biblijski rad, Rad sa decom i mladima, Dušebrižništvo, Homiletika, Emocionalno zdravlje i karakter, Duhovni razvoj pastora i crkve, Rast crkve, Integrativni evangelizam, Osnivanje novih crkava, Pastorska služba, Rukovođenje i strateško planiranje.

Strani jezici:

Jevrejski jezik, Novozavetni grčki jezik, Teološki engleski jezik (svaki na po dva nivoa).

Program takođe obuhvata Metodologiju istraživačkog rada i Stručnu praksu (podeljenu na tri semestra). Usled promena u rukovodstvu, nastavni plan više puta se menjao. Početkom rada Fakulteta, neke od predmeta, poput psihologije ili muzike, držali su profesori koji se ne bave teologijom već tim strukama, a oduvek su pozivani i gostujući predvači sa drugih univerziteta.

Razni vidovi religijskog obrazovanja obično se mogu svrstati u jednu od dve kategorije: konfesionalno, odnosno nekonfesionalno religijsko obrazovanje. Prvi tip verske nastave upućuje učenika u jednu određenu religiju, i nastavnik to obično sprovodi sa stanovišta nekog ko ispoveda dotičnu religiju. Ako i ne postoji očekivanje da ista uverenja zastupa i učenik, nastava nastoji da ga ubedi u njih. Nekonfesionalni tip verske nastave sprovodi se sa neutralnog stanovišta, sa

ciljem upućivanja učenika u različite religije – njihova osnovna učenja, istoriju i podatke o pripadnicima. Na osnovu priloženog spiska predmeta koji se izučavaju na Teološkom fakultetu, možemo zaključiti da je nastava religijskih predmeta (očekivano) najvećim delom konfesionalnog tipa, sa izuzetkom predmeta Svet-ske religije, čija je nastava nekonfesionalnog karaktera.

Prijemni i završni ispiti

Prijemni ispit sastoji se iz dva dela, od kojih je prvi pismeni, a drugi usmeni. Na pismenom delu ispita, kandidat polaže test zasnovan na delu *Uvod u kršćansku teologiju* (R. Rice) i test opšte kulture. Usmeni deo podrazumeva razgovor sa ispitnom komisijom (<https://www.tfb.edu.rs/o-fakultetu/uslovi-upisa/>).

Student koji je uspešno položio sve obavezne ispite na osnovnim studijama pre diplomiranja izlazi na završni ispit. Ispit je trodelan i podrazumeva polaganje doktrine, odbranu diplomskog rada i držanje propovedi od petnaestak minuta (ispit iz homiletike). Polaže se pred višečlanom komisijom, koju čine dekan, prodekan, ispitivač, mentor i potencijalni poslodavci, tj. predstavnici crkvenih jedinica iz kojih potiču kandidati. Po završetku junskih ispita, koji se obično odigravaju od srede do petka, priređuje se Završna svečanost u najvećoj adventističkoj crkvenoj sali u ulici Radoslava Grujića sa dodelom diploma (Kuburić, 2017).

Gimnazija „Živorad Janković“

Gimnazija „Živorad Janković“ osnovana je 24. 3. 2002. i nalazi se u Temerinskoj ulici u Novom Sadu. Obavlja vaspitno-obrazovnu delatnost kao gimnazija opšteg tipa (IV) stepen. Mada ju je osnovala adventistička crkva, školu može upisati bilo ko, bez obzira na verski i nacionalni identitet, a i nastavnici škole dobrim delom su zaposleni izvan adventističke zajednice. U sklopu školskog kampusa postoji i uenički dom, koji uenicima Gimnazije (ili neke druge srednje škole u Novom Sadu) obezbeđuje smeštaj i ishranu, kao i razne vaspitne, kreativne, zabavne i sportske aktivnosti (<https://gimnazija-zivoradjankovic.edu.rs/o-skoli/>).

Nastavni program

Ova četvorogodišnja gimnazija, akreditovana od strane Ministarstva prosvete, funkcioniše po istom planu i programu kao sve druge srpske gimnazije, sa jednom neočekivanom razlikom: u ovoj gimnaziji uenici ne biraju između verske nastave i građanskog vaspitanja, već svi pohađaju građansko vaspitanje. Umesto kroz formalnu nastavu, uenici se obrazuju o svojoj veri kroz svakodnevna jutarnja i večeranja bogosluženja koja se organizuju u ueničkom domu, u sklopu kojih se čitaju i tumače odlomci iz Svetog pisma.

Vannastavne aktivnosti

Pored redovne nastave, Gimnazija nudi i nekoliko vannastavnih aktivnosti: muzičku, likovnu, dramsku, novinarsku, informatičku sekciju i govorništvo. Sva-ka od ovih sekcija obuhvata više različitih vrsta aktivnosti: u sklopu muzičke sekcije, učenici biraju hor ili orkestar, u sklopu likovne – crtanje, slikanje, foto-grafiju itd.

Uz koordinaciju vaspitača, više puta u toku školske godine organizuju se druš-tvene večeri, u čijoj orgnizaciji učenici uzimaju aktivnog udela, svako prema svojim sposobnostima, bilo da je to pravljenje torte ili čestitke, fotografisanje, dekoracija enterijera, uvežbavanje skečeva i sl. Ova okupljanja obuhvataju: za-jedničke proslave rođendana, maskenbale, karaoke, kvizove, večeri poezije, pro-jekcije filmova, nadmetanja između različitih razreda u igrama ili sportovima i ispraćaje maturanata.

Gimnazija učestvuje i u takmičenjima iz raznih školskih predmeta, u sport-skim turnirima, literarnim i likovnim konkursima i takmičenjima iz glume i be-sedništva. Sama godišnje organizuje i tri različita takmičenja za vlastite đake, a to su izbor najboljeg druga i drugarice u đачkom domu, izbor za najuredniju sobu i smotra omladinskog duhovnog besedništva pod nazivom „Duhovne besede“.

Sve ove aktivnosti u skladu sa holističkim pristupom obrazovanju kakav je zastupala Ellen White, i sve su osmišljene tako da doprinose jačanju zajednice, podsticanju kreativnosti i individualnosti kod đaka, i integrisanju hrišćanskih mor-alnih načela u svakodnevni život učenika Gimnazije (<https://gimnazija-zivora-djankovic.edu.rs/o-skoli/vannastavne-aktivnosti/>).

Dopisna biblijska škola

Adventistička crkva u Srbiji nudi dopisnu biblijsku školu pod nazivom *Bibli-ja govori*, za koju se bilo ko može prijaviti kako bi slušao raznorodne besplatne biblijske kurseve online. Kao alternativu virtualnim tečajevima, polaznik može odabrati i preuzimanje štampanog materijala. Osim na srpskom, ova biblijska škola dostupna je i na makedonskom jezku. Dopisna biblijska škola namenjena je svima koji žele da upoznaju Bibliju, a posebno ljudima izvan adventističke zajednice (Kuburić, 2010: 147).

Trenutno je u ponudi osam različitih tečajeva, od kojih su neki osmišljeni kao priručnici za izučavanje Starog i Novog zaveta, poput kursa naslovljenog *Velike istine Biblije* ili *Tajne proroštva*, neki polaznika upućuju u razne aspekte istorije hrišćanstva (*Verovanja ranih hrišćana*, *Arheologija – iskopavanje prošlo-sti*), a neki ga obučavaju kako da hrišćanskom učenju nađe praktičnu primenu u svom životu (*Potraga*, *Zdravlje u vašim rukama*).

Polaznik raspolaže testovima kojima će proveriti usvojeno znanje, a ima i mogućnost postavljanja pitanja biblijskom učitelju. Po uspešnom završetku tečaja, dobija sertifikat kao potvrdu (<https://www.adventisti.net/institucije/dopisna-biblijska-skola/>).

Publikacije

Oblikovanju pristupa obrazovanju u adventističkim školskim institucijama u svetu, pa i kod nas, doprinose dve publikacije koje podržavaju Odeljenja za obrazovanje pri Generalnoj konferenciji. *Journal of Adventist Education* je dvomesečni stručni časopis za nastavnike i administrativno osoblje od vrtića do univerziteta, i svako njegovo izdanje sadrži razne članke na teme koje se tiču hrišćanskog obrazovanja i važnosti njegove primene (<https://www.journalofadventisteducation.org/>).

Dialogue je internacionalan časopis štampan posebno za adventističke fakultete i univerzitete, namenjen njihovim studentima i profesorima (<https://www.adventisteducators.org/category/digests/college-and-university-dialogue/>). Bavi se pitanjem odnosa između savremene kulture i biblijskih vrednosti. Ovaj časopis čita se u 110 zemalja i štampa se na četiri jezika: engleskom, francuskom, portugalskom i španskom (Kuburić, 2017).

Zaključak

Adventisti sedmog dana poučeni su u ranoj fazi svog pokreta o značaju dobre organizacije i funkcionalnih institucija. Njihova današnja obrazovna delatnost nedvosmisleno svedoči o uspešnom usvajanju te lekcije, i čini ih poučnim za druge verske zajednice. Religijsko obrazovanje utemeljeno u Bibliji sprovodi se tako da svakom članu crkve teološka pitanja odmalena postaju teme svakodnevnog promišljanja, proučavanja i razgovora. Osim što ih nedeljne crkvene aktivnosti navode na neprestano samostalno i grupno proučavanje biblijskih tekstova i pouka, adventistima je lako dostupno mnoštvo pomoćnog edukativnog materijala za sve uzraste, što znatno olakšava redovno čitanje i tumačenje Svetog pisma.

Smatram da bi takva preduzimljivost u edukovanju pastve vrlo unapredila Srpsku pravoslavnu crkvu: neki vid redovne obuke u tumačenju Svetog pisma obogaćene obimnom pravoslavnom literarnom tradicijom i pomoćnim materijalom za razne uzraste mogao bi mnogo doprineti duhovnom i intelektualnom životu jedne crkvene zajednice u kojoj se često ne pravi jasna razlika između crkvenih običaja i same doktrine, i čak ovo prvo obično zauzima značajnije mesto u životu vernih.

Još jedan poučan aspekt adventističkog obrazovanja je njegova usredsređenost na osposobljavanje učenika za službu zajednici, i insistiranje na službi

kao jednom od najvažnijih ciljeva školovanja. Ovako obučeni adventisti vrlo su dobro organizovani u humanitarnom radu i posvećeni zadovoljavanju potreba članova svoje pastve, čemu bi svaka crkvena zajednica trebalo da teži.

Mada je adventistički pokret, delimično utemeljen u heterodoksnim i spornim teološkim stavovima, otpočeo razočaranjem, u raznim sferama delanja današnje adventističke zajednice u Srbiji, pa i u obrazovanju, primetan je jedan autentičan misionarski duh – odlučan, preduzimljiv i nepokolebljiv. Čini se da su mnogi poduhvati te zajednice motivisani jasnim ciljem i obeleženi jasnom vizijom, i samim tim posvećeni i predodređeni za uspeh.

Literatura

- Bjelajac, B. (2010). *Protestantizam u Srbiji*. Beograd: Soteria. <https://www.knjizara.com/Protestantizam-u-Srbiji-Branko-Bjelajac-129522>.
- Đurčik, I. (2012.) Vaspitno-obrazovna uloga Adventističke crkve. *Biblijski pogledi*, 20(1-2), 65-92. <https://hrcak.srce.hr/file/168564>.
- Knight, G. (2015). The Aims of Adventist Education: A Historical Perspective, *Faculty Publications*. 74(4-7). <https://digitalcommons.andrews.edu/church-history-pubs/74>.
- Kuburić, Z. (1999). *Vera i sloboda, Verske zajednice u Jugoslaviji*. Niš: JUNIR.
- Kuburić, Z. (2008). *Religija, porodica i mladi*. Novi Sad: CEIR i Beograd: Čigoja štampa.
- Kuburić, Z. (2010). *Verske zajednice u Srbiji i verska distanca*. Novi Sad: Centar za empirijska istraživanja religije.
- Kuburić, Z. (2010). Verska nastava između prošlosti i budućnosti, *Iščekujući Evropsku uniju: Stabilizacija međuetičkih i međureligijskih odnosa na zapadnom Balkanu*. 119-136. <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2010-2>.
- Kuburić, Z. (2017). Protestantska teologija u Beogradu. Đorđević, u: B. D, Todorović, D. *500 godina protestantske reformacije*. 101-111. <https://tfb.edu.rs/wp-content/uploads/2017/10/prof.-dr-Zorica-Kuburic-Protestantska-teologija-u-Beogradu.pdf>.
- Snorrason, E. (2005). *Aims of education in the writings of Ellen White*. <https://doi.org/10.32597/dissertations/707>.
- Thayer, J. (2008). *The Impact of Adventist Schools on Students*. https://christinthe classroom.org/vol_37b/37b-cc_299-318.pdf.
- White, E. (1954). *Child guidance*. <https://cdn.centrowhite.org.br/home/uploads/2022/12/Child-Guidance.pdf>.

Izvori sa interneta

- <https://www.adventisti.net/> (Posećen 20.01.2025)
- <https://gimnazija-zivoradjankovic.edu.rs/> (Posećen 20.01.2025)
- <https://www.tfb.edu.rs/> (Posećen 22.01.2025)
- <https://www.youtube.com/@hacbeograd> (Posećen 30.01.2025)
- <https://www.youtube.com/@ZivoradJankovic> (Posećen 30.01.2025)
- <https://www.youtube.com/@TeoloskifakultetBeograd> (Posećen 30.01.2025)
- <https://www.adventisteducators.org/category/digests/college-and-university-dialogue/> (Posećen 24.01.2025)
- <https://www.journalofadventisteducation.org/> (Posećen 26.01.2025)
- <https://encyclopedia.adventist.org/article?id=89LQ> (Posećen 8.03.2025)